

ЛЕКСИКО- СЕМАНТИЧНІ ГРУПИ ДІЄСЛІВ ЗІ ЗНАЧЕННЯМ УТВОРЕННЯ ЗВУКУ ЛЮДИНОЮ У ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ

Дієслова звучання посідають вагоме місце у лексиці будь якої мови, тому їхнє дослідження є цікавим з різних точок зору. Французька мова не є винятком. До аналізу дієслівної семантики зверталися такі лінгвісти як Ж. Дюбуа, М. Мат'є-Колла, Е. Руле, Л. Гослен, Т.Д. Сергєєва, С.Г. Галиніна, О.В. Падучева, В.Г. Гак

Вважається, що першим вжив поняття «тематична група» та «лексико- семантична група» Ф.П. Філін. Під терміном «тематична група» він розумів «групу слів, об'єднаних на основі класифікації реалій, а не лексико-семантичних зв'язків. Заміна одного слова в групі іншим з часом не приводить до зміни значення, стилістичного забарвлення слів цієї групи, що засвідчує майже повну відсутність семантичних зв'язків між словами групи» [4: 230] Під лексико-семантичною групою він розуміє об'єднання декількох слів за їхніми лексичними значеннями. Слова однієї лексико-семантичної групи мають спільну архісему та належать до однієї частини мови. Тематична група є більш широким поєднанням слів, в неї входять слова різних частин мови, а види зв'язків між ними можуть бути як парадигматичними, так і синтагматичними. Обидві групи відбивають усвідомлену об'єктивну дійсність, але різняться вони тим, що лексико-семантичні групи є продуктом закономірностей розвитку лексичної семантики мови, тоді як тематичні групи, їхня наявність чи відсутність в тій чи іншій мові, їхній склад залежить від рівня знань носія мови, від уміння класифікувати явища, які отримали словникові позначення.

Питання, які стосуються тематичних та лексико-семантичних груп також розглядали такі лінгвісти як О. В. Гулига, Е. І. Шендельс, В.В. Виноградов. Л.М. Васильєв запропонував таку дефініцію тематичної групи: «лексико-семантична група — це класи слів, які об'єднуються однією типовою ситуацією, або темою» [1: 34]

У групі дієслів зі значенням продукування звуків, людиною, І.Г. Рузин виділяє такі підгрупи:

- 1) дієслова , що позначають мовну діяльність, виразні звуки
- 2) дієслова , що позначають невиразні звуки
- 3) дієслова-каузативи, що позначають діяльність людини, в результаті якої виникає звук [3: 21]

Серед дієслів, які передають мовленнєву діяльність людини можна виділити:

- лексико-семантичну групу, об'єднану семою: «вимовляти, артикулювати»:

Articuler- 'артикулювати, видавати звуки'

Dire- 'говорити; сказати; висловлювати'

- лексико-семантичну групу дієслів із семою: «повідомляти, надавати розголосу».

Annoncer- 'оголошувати'

Avertir- 'повідомляти, попереджати'

- лексико-семантичну групу дієслів зі значенням «базікати, розмовляти»:

Babiller- 'базікати; щебетати'

Bavarder- 1. 'базікати'

- лексико-семантичну групу дієслів із загальною семою «голосно говорити, кричати, горлати»:

Boueler- 'волати, кричати'

Brailier- 'кричати, горлати, ревіти, волати'

- групу, об'єднану темою «базікання, пліткування»:

Baratiner- 'просторікувати базікати'

Bavasser- 'базікати, злословити'

- група дієслів з семою «ляяти, поносити»

Blâmer- 'гудити, ганити; засуджувати; сварити'

Débiter- 'сварити, ляяти'

- групу дієслів, об'єднаних семою: «просторікувати, багато говорити».

Baratiner- 'просторікувати, базікати'

Declamer- 1. 'декламувати', 2. 'просторікувати, говорити з пафосом, бундючно, пишномовно'

- групу дієслів із загальною семою «співати, наспівувати»:

Bourdonner- 'наспівувати'

Chanter- 'співати, наспівувати'

Chantonner- 'наспівувати'

- групу дієслів з загальною семою: «сміятися насміхатися»:

Conspuer- підняти на сміх, на глум

Persifler- сміятися, глумитися, знущатися

Se gausser- насміхатися, знущатися

З поданої класифікації випливає, що дієслова, які передають мовленнєву діяльність людини у французькій мові схильні до побудови синонімічних відношень: *invectiver, injurier, houspiller*- 'сварити' *jacasser, bavasser, jacter, baratiner*- 'базікати, тріпати язиком'.

Виділено дієслова зі значенням утворення звуків людиною, які передають невиразні звуки, об'єднані семою : «говорити невиразно, бурмотіти, мимрити »:

Anonner - 'запинатися, мимрити'

Baboler - лепетати, мимрити

Zézaquer- 'сюсюкати, вимовляти ж замість з'

• також слід виділяти групу дієслів з семою «бурчати виказувати невдоволення»

Rognonner - 'бурчати, цідити, бурмотіти крізь зуби'

Renauder- бурчати; злитися, зніматися шум

Серед дієслів, що передають невиразні звуки людини знаходимо антоніми до дієслів, які передають мовну діяльність людини: *articuler-* 'артикулювати', *prononcer-* 'вимовляти' *annoner-* 'запинатися', 'мимрити', *bafouiller-* 'бурмотіти'; 'незв'язно, невиразно говорити'

Наступна група – це дієслова-каузативи, які позначають діяльність людини в результаті якої виникає звук.

Дієслова-каузативи можна розподілити за такими лексико-семантичними групами:

• група дієслів, що передають звук, вироблений за допомогою якогось предмета:

Carillonner - 1. 'дунати , дзвонити у дзвони', 2. 'шумно оповіщати про що-небудь, роздзвонити '

Cliqueter- 'побрязкувати, дзвонити'

Corner- 1. 'сурмити в ріг'

• лексико-семантична група дієслів, що продукують звук, вироблений за допомогою музичного інструмента:

Bugler- 'грати на ріжку'

Pianoter- 1 . 'бринькати на роялі, на піаніно' 2. 'постукувати пальцями'

• лексико-семантична група дієслів , що передають звук , що продукується стуком по якому-небудь предмету або зіткненням предметів:

Cogner - 1. 'стукнути, вдарити' 2. 'бити, бити, стукати; дубасити'

Tiper - 'стукати по клавішах каси; вибивати'

• група дієслів, які передають звук, вироблений за участю частин тіла:

Applaudir - плескати в долоні , аплодувати.

Clapper - 'клатцати язиком'

Claque - 1. 'плескати', 2. 'грюкнути, вдарити; ляснути'

Gifler- 'дати ляпаса'

Caloter- 'дати ляпаса'

• група дієслів об'єднаних семою « видавати тріск, хруст»

Craquer - 'тріщати, хрустити'

Craqueter- 'потріскувати'

При розгляді дієслів-каузативів слід звернути увагу на те, що агентом дії виступає людина, але реальним джерелом звучання є інший предмет.

Традиційно до дієслів мовлення відносять ті, які позначають власне процес мовлення, протиставляючи їх тим дієсловам, які позначають будь- яку іншу дію, реалізовану в процесі мовлення. Мовна ситуація може передаватися дієсловами, які не є споконвічно лексемами говоріння. Йдеться про метафоризовані дієслова, що означають: звуки тварин, птахів; різні типи шумів (у тому числі звуки неживої природи); рух і механічні дії.

Загальна вибірка з лексикографічних джерел нараховує 405 дієслів які позначають звуки, утворені людиною. Серед них найбільшу групу (200 дієслів) складають дієслова на позначення мовленнєвої діяльності, 115 дієслів позначають невиразні звуки, які утворює людина та 90 – дієслова, що передають звуки, які видають об'єкти, що приводить у дію людина.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Васильев Л.М.* Принципы семантической идентификации глагольной лексики// Семантические классы русских глаголов: сб. научных трудов/ отв. ред. С.Г. Галинина, Уральский гос. Универ., 1982. – 149 с.
2. *Гулыга Е. В, Шендельс Е. И.* О компонентном анализе значимых единиц языка / Е.В. Гулыга., Е.И. Шендельс // Принципы и методы семантических исследований. – М. : Наука, 1976. – С. 291-314
3. *Рузин И. Г.* Природные звуки в семантике языка/ И. Г. Рузин // Вопросы языкознания. – М.: Наука, 1993. – №6. – С. 17-27.
4. *Филин Ф.П.* «О лексико-семантических группах слов» / Очерки по теории языкознания. – М.: Наука, 1982. – С. 227-239
5. *Le Petit Robert.* – Paris, 2010.